

VIKTIMOLOGINIS VILNIAUS VERSLO SUBJEKTŲ TYRIMAS (2001)

Bendradarbiaujančios institucijos: Jungtinių Tautų tarpreģioninis nusikaltimų ir teisingumo tyrimų institutas, Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras „Vilmorus“

Tyrėjų grupė: K. Alešiūnaitė, G. Babachinaitė, A. Dapšys, V. Kalpokas, P. Ragauskas

Viktimologinio tyrimo metu domėtasi, kiek verslo subjektų tapo įvairių nusikaltimų aukomis, taip pat aiškintasi, koks jų požiūris į korupciją bei kyšininkavimą, policijos darbą. Buvo apklausti 525 verslo subjektų atstovai. Respondentai buvo parinkti atsitiktinės atrankos metodu ir apklausti asmeniškai.

Tiriant verslo sektoriaus viktimizacijos lygį, net 41 proc. tyrime dalyvavusių verslo subjektų teigė 1999 metais nukentėję nuo nusikaltimų. Galimą aukštą viktimizacijos lygį parodo ir tai, kad du trečdaliai respondentų manė, jog nusikaltimų skaičius jų kompanijoje per paskutinius 2 – 3 metus nesikeitė. Apklaustos duomenimis, daugiau nei pusė aukomis tapusių verslo subjektų nukentėjo nuo pašalinių asmenų vagysčių. Daug kompanijų tapo klientų vagysčių bei vagysčių su įsilaužimu aukomis. Respondentų nuomone, dėl nusikaltimų verslo subjektai patiria didelius materialinius nuostolius. Didžiausi nuostoliai padaromi sukčiaujant pašaliniams asmenims. Tačiau nuo nusikaltimais padaromų nuostolių yra apsidraudę tik 45 proc. verslo subjektų. Pagrindinė neapsidraudimo priežastis – per brangus draudimas.

Verslo subjektus atstovaujančių respondentų nuomonė apie tam tikrų nusikaltimų (kyšininkavimo, grasinimų, pinigų grobimo iš įmonių, „pinigų apsaugai“ reikalavimo ir kt.) paplitimą neatitinka oficialiosios kriminalinės statistikos duomenų. Tai gali būti paaiškinta tiek itin dideliu šių nusikaltimų latentiskumu, tiek neadekvačiu situacijos vertinimu. Atsižvelgiant į kitus respondentų atsakymus (pavyzdžiui, dėl pranešimo policijai apie padarytus nusikaltimus), galima manyti, kad pirmasis faktorius tikrai daro poveikį šio skirtumo dydžiui. Antra vertus, kai kurie atsakymai parodė ir pačių respondentų nenuoseklumą pateikiant atsakymus (pavyzdžiui, dalis respondentų teigė, kad jų versle verslininkai paprastai žino duotinių kyšių dydžius, nors prieš tai tvirtino, kad jų verslui kyšininkavimas visiškai nebūdingas). Apklausoje dalyvavusių respondentų manymu, labiausiai korupcijos pažeista sritis – prekių išmuitinimas, o mažiausiai – darbo ginčai/arbitražas (tiesa, tai liečia tik 13 sričių, apie kurias buvo klausiama). Pažymėtina, kad tokie rezultatai iš esmės sutampa su visuomenėje nusistovėjusia nuomone bei visuomenės informavimo priemonių pateikiama informacija. Pažymėtina, kad 8 proc. respondentų nurodė, esą jų įmonės dėl kyšių baimės yra atsakę didelių investicijų. Taigi kyšininkavimas gali būti vienas iš rimtų faktorių, trukdančių šalies ekonomikos augimo perspektyvoms.

Atlikus apklausą, akivaizdžiai išryškėjo daugumos verslo subjektų nenoras bendradarbiauti su policija, siekiant išaiškinti nusikaltimus ir nubausti kaltininkus. Rečiausiai policijai pranešama apie darbuotojų sukčiavimo atvejus (84 proc. respondentų nepranešė), – šie incidentai dažniausiai laikomi kompanijos vidine problema. Daugiau nei pusė apie nusikaltimus pranešusių verslo subjektų liko nepatenkinti policijos darbu. Kalbant apie verslo subjektų tarpusavio bendradarbiavimą, pažymėtina ne tik tai, kad šiandien tokio bendradarbiavimo mastai nėra pakankamai dideli, bet ir (ypač) tai, kad tik trečdalis respondentų norėtų bendradarbiauti, o pusės respondentų toks bendradarbiavimas apskritai nedomina. Šie skaičiai rodo, kad nusikalstamumo prevencijos potencialas Lietuvoje dar nėra pakankamai panaudojamas.